

Секція 15. Сучасні проблеми соціальної та гуманітарної освіти.

Інклюзивна освіта.

Черніченко Л.А.,

аспірант кафедри педагогіки та

освітнього менеджменту

Уманського державного педагогічного

університету імені Павла Тичини

м. Умань, Україна

МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ

Інклюзивні процеси в соціальній та освітній практиці заявлені як інноваційний рух сучасного українського суспільства в бік його гуманізації. Розвиток інклюзивної освіти – це не створення нового сегмента, а системна, еволюційна зміна всіх ступенів освіти і суспільства в цілому. У вітчизняній психолого-педагогічній науці дослідження інклюзивних процесів відбувається в основному в контексті організаційно-методичних проблем виховання і навчання дітей з обмеженими можливостями здоров'я, питань їх соціалізації та реабілітації. Особлива увага приділяється порівняльному аналізу зарубіжного і вітчизняного досвіду, виявлення причин, що гальмують впровадження інноваційних процесів в систему освіти (С. Миронова, Н. Пахомова, К. Островська, В. Тищенко, І. Демченко, Д. Шульженко, А. Шевцов, М. Шеремет ін.).[3]

У сучасній ситуації накопичення досвіду соціальної та освітньої інклюзії постає питання про пошук методологічних підстав, з позиції яких буде відбуватися дослідження проблем інклюзивної освіти, а також процесів, що відбуваються всередині.

Очевидно, що інклюзивна освіта не може розвиватися без серйозної методологічної, методичної та психологічної підготовки: не всі педагоги позитивно ставляться до таких реформ, багато хто не володіють

навичками, необхідними для того, щоб проводити заняття в «інклюзивній» групі, де діти сильно відрізняються за своїми вихідними можливостями. Як правило, в даній ситуації мова ведеться про програми перепідготовки та підвищення кваліфікації вже працюючих вихователів, а з боку вищої школи, як правило, не приділяється належної уваги професійній підготовці студентів - майбутніх педагогів інклюзивної освіти.

Більшість сучасних досліджень в галузі педагогіки і психології будуються на таких взаємопов'язаних наукових підходах: системному, аксіологічному, антропологічному, синергетичному, особистісно-орієнтованому, діяльнісному, компетентнісному.

Системність - одна з ключових характеристик педагогічних явищ і процесів (В. Афанасьєв, В. Загв'язинський, І. Зязюн). Системний підхід дозволяє моделювати педагогічний процес з урахуванням таких властивостей, як цілісність, структурність, ієрархічність, взаємозалежність системи і середовища.

Системний підхід дає можливість багатопланового розуміння процесів, що відбуваються в умовах інклюзії, зрозуміти зв'язку та механізми взаємовідносин субсистем, що знаходяться в розвитку, а також осмислити можливості педагогічної компенсації виникаючих ризиків і протиріч, безумовно що виникають при впровадженні інноваційних процесів.

Особистісно-орієнтований підхід реалізується через насиченість змісту освіти життєво важливим пізнавальним матеріалом, готовність педагогів до спільного навчання дітей із рівним рівнем психофізичного розвитку (зокрема, прийняття, розуміння та позитивне ставлення до них Є. Бондаревська, В. Данильчук, А. Доброянов В. Кан-Калик, В. Серіков та ін.) тощо. Основа концепції особистісно-орієнтованого підходу базується на принципі спільності двох планів впливу: зовнішнього (процесуального) і

внутрішнього (психологічного). При цьому значущими характеристиками цього підходу можна назвати рефлексію, діалог і суб'єктність.[1]

Однім з базисних методологічних конструктів інклюзії є філософсько-антропологічний підхід, який в сучасній методології виховання дозволяє педагогічній теорії знайти власне уявлення про цілісний людину і розвинути свою форму антропології (Л. Лузіна). Розгляд виховання як способу буття дозволяє збагатити понятійний апарат шляхом включення в нього антропологічних понять - «сене життя», «зв'язність життя», «нестійкі форми буття», «антропологічне час», «антропологічне простір», «душа» і ін.

Побудова педагогічного процесу як діалогу між учасниками освітнього простору передбачає високий рівень професійної компетентності педагога, тому особливу цінність для дослідження і моделювання інклюзивних процесів набуває компетентнісний підхід в освіті. Компетентнісний підхід – відносно новий ракурс дослідження проблем освіти. Численні дослідження професійної педагогічної діяльності в ракурсі компетентнісного підходу, переконують в тому, що він став невід'ємною частиною загальної стратегії розвитку і осмислення проблем сучасної освіти, дозволяють представити результати освіти в якості системно-інтеграційних властивостей, що забезпечують успішне вирішення життєво важливих, професійних завдань.[2]

Здійснення інклюзивної практики пов'язано з виділенням і змістовним описом компетентності педагога як сукупності особистісних і професійних якостей, актуалізуються саме в інноваційних умовах інклюзивної середовища, що дозволяють йому успішно вирішувати завдання, пов'язані з організацією навчання та виховання всіх без винятку дітей незалежно від специфіки їх освітніх можливостей.

Кожний підхід може виступати фундаментом вивчення і моделювання інноваційних освітніх процесів. Так, антропологічний підхід, звернений до суті, унікальності, самобутності людини, що визначає і опосередковує основу інклюзивної освіти, її зміст, діалогічність природи як ідеї, ментальності і практики. Системний, синергетичний, компетентнісний підходи цінніші в їх інструментальному значенні, спрямованості до процесуальним характеристикам, структурою, функціями систем, підсистем, їх взаємозв'язків, до їх внутрішньої природи. Синергетичний підхід дозволяє дати пояснення зародженню і розвитку в сучасній соціальній системі інклюзивних процесів, позначити параметри освітньої практики, виділити ризики неузгодженості і структурних перебудов компонентів сучасної освіти. Системний підхід виступає для сучасних досліджень фундаментом і універсальною технологією аналізу досліджуваних об'єктів і процесів, дозволяє позначити їх як цілісні, що розвиваються системи та зумовлюють її цілеспрямоване функціонування. Компетентнісний підхід дозволяє представити взаємозумовленість професійної діяльності педагога як суб'єкта інклюзивної практики і дитини як суб'єкта саморозвитку.

Література:

1. Інклюзивна освіта: методологія, практика, технологія: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (20-22 червня 2011, Москва) / Редкол .: С.В. Альохіна та ін. М .: МГППУ, 2011. 244с.
2. Бібік Н.М. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики: монографія / Н.М. Бібік, Л.С. Ващенко, О.І. Локшина та ін.; під заг. ред. О.В. Овчарук. – К.: К.І.С., 2004. – 112 с.
3. Назарова Н. Інтегроване (інклюзивне) освіту: генезис і проблеми впровадження // Соціальна педагогіка. 2010. №1. С. 77-88.